

права громадян на судовий захист і вільний вибір судового захисника, що прямо передбачено статтями 55 та 59 Конституції України. Варто також зазначити, що без подальших змін до законодавства про адвокатуру та адвокатську діяльність, громадян навряд чи виграють від таких змін, оскільки якість надання адвокатських послуг не зміниться. Окрім того, такі зміни є дискримінаційними по відношенню до представників правничої професії.

Наостанок слід зазначити, що квапливість, з якою намагаються провести реформу (30 травня законопроект внесено до парламенту – 31 травня його включено до порядку денного – 2 червня його ухвалили), може зашкодити якості такої реформи. На це, зокрема, намагалася звернути увагу Президента та парламенту Українська Гельсінська спілка з прав людини у своїй відкритій заяві щодо судової реформи, розміщеної на їх веб-сайті.

Хоч закон і недосконалий але все ж проведення реформи судової влади є позитивним кроком. Крім того, Пленум Верховного суду України звернувся до Конституційного Суду з поданням щодо неконституційності низки норм перехідних та прикінцевих положень Закону України «Про судоустрій та статус суддів».

Северенчук Т.М.

*викладач юридичних дисциплін,
Полтавський кооперативний технікум*

ДИСЦИПЛІНАРНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ СУДДІВ ЯК ОДИН ІЗ КОМПОНЕНТІВ ЕФЕКТИВНОГО ЗДІЙСНЕННЯ ПРАВОСУДДЯ

Суддя як носій судової влади при здійсненні правосуддя є незалежним від будь-якого незаконного впливу. Суди здійснюють правосуддя самостійно на онові Конституції і законів України, забезпечуючи при цьому верховенство права. Держава охороняє самостійність і незалежність суддів, встановлюючи спеціальні гарантії, які стосуються не тільки особливого порядку призначення і обрання суддів, але й притягнення їх до відповідальності та звільнення з посади.

Дисциплінарна відповідальність суддів – це особливий, самостійний вид юридичної відповідальності, який застосовується у специфічній сфері людського життя і пов'язаний із професійною діяльністю спеціальних суб'єктів – суддів. Вона виступає гарантом виконання суддями своїх службових обов'язків та забезпечення прав громадян на професійний та справедливий судовий розгляд їх справ [5, с. 190].

Дисциплінарна відповідальність суддів є особливим інститутом. Її регулюють не Кодекс законів про працю і не Закон «Про державну службу», а спеціальні закони, що визначають статус судді – «Про судоустрій і статус суддів», «Про Вищу раду юстиції» [6].

В Україні практичні труднощі вирішення зазначеного питання полягають в тому, що створено два державних органи, які наділені повноваженнями притягти суддів до дисциплінарної відповідальності. Закон України «Про

судоустрій і статус суддів» називає такими органами Вищу кваліфікаційну комісію суддів України та Вищу раду юстиції. Перша здійснює дисциплінарне провадження щодо суддів місцевих та апеляційних судів, а друга – щодо суддів вищих спеціалізованих судів та Верховного Суду України. У цій законодавчій нормі вбачається певне порушення (недотримання) принципу єдності правового статусу суддів незалежно від місця суду в системі судів загальної юрисдикції. Наявність двох дисциплінарних органів, які мають принципові відмінності у їх формуванні, можуть впливати на неоднаковість дисциплінарної практики [3].

О. Муравйов, заступник голови ВРЮ, наголошує на розподіленні дисциплінарної відповідальності між двома органами: Вищою кваліфікаційною комісією суддів України та Вищою радою юстиції. «Процедура, прописана в Законі «Про судоустрій і статус суддів», має бути однаковою. Тому перше завдання, яке ми бачимо, – максимально її уніфікувати з метою створення передбачуваної, відкритої, доступної й зрозумілої системи притягнення суддів до дисциплінарної відповідальності – як для тих, хто звертається зі скаргами на дії суддів, так і для суддів, стосовно яких відбувається така процедура», – зазначив заступник голови ВРЮ [4].

В межах проекту АПУ «Ефективність дисциплінарних органів у системі судочинства» здійснюється моніторинг діяльності Вищої ради юстиції та Вищої кваліфікаційної комісії суддів України щодо здійснення ними дисциплінарної практики.

Як відомо, перше засідання новоутвореної Вищої ради юстиції, сформованої відповідно до вимог Закону України «Про забезпечення права на справедливий суд», відбулося рік тому – 9 червня 2015 року. За період з 9 червня 2015 року по 2 червня 2016 року на адресу Ради надійшло 9 413 скарг на дії суддів. 2 237 скарг щодо поведінки суддів були повернені без розгляду. У період з 9 червня 2015 року по 2 червня 2016 року питання щодо дисциплінарної відповідальності суддів розглядалися на 25 засіданнях Ради.

Згідно з п. 22 ч. 1 ст. 92 Конституції України дії, визначені як дисциплінарні правопорушення, і відповідальність за них встановлюються винятково законами України. Підстави дисциплінарної відповідальності та порядок дисциплінарного провадження відносно суддів урегульовано положеннями статті 92 Закону України «Про судоустрій і статус суддів». У разі вчинення суддею дій, зазначених у ст. 92 Закону України «Про судоустрій і статус суддів», щодо судді може бути відкрито дисциплінарне провадження.

Дисциплінарне провадження – це процедура розгляду звернення з метою встановлення обставин, що можуть бути підставою дисциплінарної відповідальності судді. Дисциплінарне провадження щодо судді передбачає здійснення перевірки даних про наявність підстав для притягнення судді до дисциплінарної відповідальності, вирішення питання про відкриття дисциплінарної справи чи відмову в її відкритті, розгляд дисциплінарної справи і прийняття рішення. За результатами розгляду дисциплінарної справи до суддів можуть застосовуватися дисциплінарні стягнення зазначені у статті 97 ЗУ «Про судоустрій та статус суддів» [5, с. 192].

Під час обрання дисциплінарного стягнення стосовно судді враховуються характер правопорушення, його наслідки, особа судді, ступінь його вини, а також наявність непогашених дисциплінарних стягнень, та інші обставини, що стосуються вчиненого суддею дисциплінарного правопорушення.

Інформація про притягнення судді до дисциплінарної відповідальності оприлюднюється на офіційному веб-сайт органу, що здійснює дисциплінарне провадження щодо суддів та на веб-сайті суду, в якому працює суддя.

На жаль, як свідчать соціальні опитування та статистичні показники діяльності Вищої ради юстиції, Вищої кваліфікаційної комісії суддів України та інших державних органів, кількість скарг на осіб у суддівських мантиях щороку зростає, що не може залишитися поза увагою як правоохоронної і законодавчої галузі діяльності суспільства, так і науки.

В умовах судової реформи та підвищеної уваги до цього процесу з боку суспільства, громадськість очікує дієвих інструментів очищення судової влади. Підвищення ефективності роботи дисциплінарних органів є необхідною складовою побудови справедливого та ефективного правосуддя, посилення гарантій незалежності суддів та усунення наявних недоліків діючого порядку притягнення їх до відповідальності.

Список використаних джерел:

1. Конституція України // ВВР України. – 1996. – № 30.
2. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 7 лип. 2010 р. № 2453 // ВВР України. – 2010. – № 41-42, № 43, № 44-45.
3. Рекомендації круглого столу «Реалізація принципу незалежності суддів в світлі нового законодавства про судоустрій і статус суддів» щодо вдосконалення Закону України «Про судоустрій і статус суддів» та Конституції України з метою зміцнення незалежності суддів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.judges.org.ua/rec19.11.10.htm>
4. Матеріали круглого столу «Дисциплінарна відповідальність суддів в Україні: проблеми і перспективи, європейський досвід» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://yurincom.deploy.am.com.ua/dystsyplynarna-vidpovidalnist-suddiv-cherez-pryzmu-yeuropejskogo-dosvidu/>
5. Організація судових та правоохоронних органів. Підручник / І. Є. Марочкін, Л. М. Москвич, П. М. Каркач та ін.; за редакцією І. Є. Марочкіна, – Х.: «Право», 2014. – 448 с.
6. Дисциплінарна відповідальність суддів в Україні: проблеми законодавства і практики / Куйбіда Р., Серeda М. – К.: ФОП Москаленко О.М., 2013. – 72 с.